

Instytut Nauk Politycznych

Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych

Uniwersytet Warszawski

Recenzja

dorobku naukowego, działalności dydaktycznej i działalności organizatorskiej dr Norberta Honki ze szczególnym uwzględnieniem rozprawy habilitacyjnej *Przemiany samorządu terytorialnego w Niemczech w latach 1945-2017*

ubiegającego się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce

Na podstawie art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r. nr 65 poz. 595 ze zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. z 2011 r. nr 196 poz. 1165 ze zm.) dokonano oceny dorobku naukowego dr Norberta Honki. Recenzja została podzielona na trzy części: ocena osiągnięć naukowych Habilitanta, ocena aktywności naukowej oraz ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, współpracy międzynarodowej i działalności organizacyjnej.

Pan Dr Norbert Honka jest absolwentem Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu na kierunku historia. Pracę magisterską pt. *Aspekty polityczne kultów religijnych w Aleksandrii ptolemejskiej* obronił w 1991 roku. Pracę doktorską pt. *Życie religijne żołnierzy polskich w niewoli niemieckiej i radzieckiej podczas II wojny światowej* obronił na Wydziale Filologiczno-Historycznym w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu w 1997 roku i otrzymał stopień doktora nauk humanistycznych. W dniu 12 kwietnia 2012 roku wszczęte zostało przez Radę Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego Jego postępowanie habilitacyjne w

dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce, które zostało zakończone wynikiem negatywnym w dniu 21 marca 2014 roku.

Dr Norbert Honka w latach 1991-1999 pracował w Dziale Naukowo-Badawczym Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu. Od 1999 roku został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Instytucie Nauk Społecznych Uniwersytetu Opolskiego w Katedrze Systemów Władzy Lokalnej. Od 2003 roku pracował w Międzyinstytutowej Katedrze Badań Współczesnych Problemów Śląska, a od 1 lutego 2004 roku w Instytucie Politologii Uniwersytetu Opolskiego, od 1 października 2013 roku w Katedrze Studiów Regionalnych tegoż Instytutu.

I. Ocena aktywności naukowej

Pan Dr Norbert Honka jest, zgodnie z tym co podaje, autorem 112 publikacji naukowych, na co składają się 2 monografie, 4 redakcje prac zbiorowych, 31 rozdziałów w pracy zbiorowej, 6 artykułów i recenzji (w tym 2 w języku angielskim i 2 w języku niemieckim), 62 hasła encyklopedyczne i słownikowe równoległe w języku polskim i niemieckim. Wyniki swoich badań prezentował na 36 konferencjach. Liczba cytowań publikacji według Google Scholar – 7, Indeks Hirscha – 1.

Habilitant zajmował się kilkoma problemami badawczymi. Do pierwszej płaszczyzny należy zaliczyć kwestie dotyczące problematyki samorządu terytorialnego w Polsce po 1945 roku (jak sam deklaruje po II wojnie światowej), chociaż restytucja samorządu terytorialnego nastąpiła dopiero po 1989 roku. W ramach tej problematyki napisał 1 monografię, był redaktorem dwóch prac zbiorowych, napisał 19 rozdziałów w pracach zbiorowych, w tym 1 w języku angielskim oraz 2 artykuły w czasopismach (1 w języku rosyjskim, 1 w języku angielskim). Napisał m.in. monografię *Ewolucja samorządu terytorialnego w Polsce po 1945 roku* (Wrocław 2012), trzy artykuły poświęcone kwestii pogranicza (np. *Pogranicze w programach kampanii wyborczych do samorządu terytorialnego w granicach powiatu głubczyckiego (1990-1998)*, w: *Śląsk Opolski i Opawski w kierunku standardów europejskich. Pokonywanie barier oraz międzynarodowej współpracy*, pod red. B. Kozery i M. Lisa, Opole 2001), trzy poświęcone współpracy transgranicznej (np. *Kreowanie współpracy polsko-niemieckiej przez lokalne i regionalne władze samorządowe województwa opolskiego*, w: *Samorząd-Rozwój-Integracja*, pod red. M. Barańskiego, Katowice 2003).

Analizując przedstawione publikacje należy zwrócić uwagę na niewielką różnorodność podejmowanej przez doktora Norberta Honka współpracy naukowej - w ramach opublikowanych publikacji, duża część z nich wydawana była pod redakcją tych samych osób. Poza tym zdecydowana większość prezentowanych publikacji ma charakter pokonferencyjny. Habilitant brał udział w 11 konferencjach międzynarodowych, co przełożyło się zaledwie na 2 publikacje w językach obcych.

Analizując zakres omawianej problematyki, można zaobserwować pewien rozwój naukowy Habilitanta. O ile początkowo zajmował się problematyką pogranicza i współpracy jednostek samorządu terytorialnego z partnerami międzynarodowymi, to następnie rozszerzył swoje zainteresowania o politykę wielokulturowości oraz problemy polityki kulturalnej w ramach funkcjonowania samorządu terytorialnego.

Drugą płaszczyzną badawczą deklarowaną przez dra Norberta Honkę jest kwestia historii politycznej Śląska, w tym tradycji samorządowych występujących na jego obszarze. Analizuje wpływ dziejów Śląska na stosunki polsko-niemieckie, rolę mniejszości niemieckiej na Śląsku i jej udziału w życiu społeczno-politycznym regionu. W ramach prowadzonych badań opublikował jedną monografię, dwie redakcje prac zbiorowych, 12 rozdziałów w monografiach zbiorowych (w tym 1 w języku angielskim i 1 w języku niemieckim), 3 artykuły w czasopiśmie (w tym 2 w języku niemieckim i 1 równoległe w języku polskim i języku niemieckim), 62 hasła encyklopedyczne i słownikowe - równoległe w j. polskim i w j. niemieckim. Do najważniejszych publikacji tego okresu należy zaliczyć: *Chorula. Dzieje od czasów najdawniejszych po dzień dzisiejszy*. Chorula 2006, *Działalność polityczna mniejszości niemieckiej w województwie opolskim, w: Społeczno-ekonomiczne i kulturowe uwarunkowania rozwoju marki regionu, praca zbiorowa, pod red. N. Honki*, Krapkowice 2013, *Organizacje mniejszości niemieckiej w Polsce – historia i współczesność, w: Niemcy, pod red. L.M. Nijakowskiego*, Warszawa 2016. Problematykę tę prezentował na licznych (15) konferencjach krajowych i międzynarodowych m.in. w Lublinie, Opolu, Wrocławiu, Bochum.

Trzecią płaszczyzną badawczą podejmowaną przez Kandydata są współczesne stosunki polsko-niemieckie. Zainteresowanie tą tematyką zaowocowało trzema rozdziałami w pracach zwartych i trzema artykułami (w tym 1 w języku niemieckim). Napisał m.in. *Wzajemne postrzeganie Polaków i Niemców na przykładzie samorządu województwa opolskiego, w: Narody w Europie. Tożsamość i wzajemne postrzeganie*, zbiór studiów pod red. L. Zielińskiego, M. Chamota, Bydgoszcz 2007 i in.

Dorobek naukowy dra Norberta Honki ze względu na wskazane zainteresowania naukowe Habilitanta, przeprowadzone badania naukowe, zróżnicowane publikacje z zakresu trzech obszarów badawczych, systematyczny rozwój naukowy oraz liczne referaty wygłaszane na konferencjach naukowych oceniam pozytywnie.

II. Ocena osiągnięć naukowych

Powołując się na art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki dr Norbert Honka wskazał jako osiągnięcie naukowe będące podstawą wszczęcia postępowania habilitacyjnego książkę pt. *Przemiany samorządu terytorialnego w Niemczech po II wojnie światowej (1945-2017)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2018, (rec. prof. Andrzej Sakson UAM, dr hab. prof. UW r Robert Alberski – Uwr), ISBN 978-83-7395-820-3, ss. 522

Rozprawa jest niewątpliwie wielkim wyzwaniem dla Autora, ponieważ w ujęciu chronologiczno-problemowym podjął próbę wskazania zmian jakie zachodziły w niemieckim samorządzie terytorialnym po II wojnie światowej oraz ich skutków dla budowy demokracji w Niemczech. Autor uczynił, w bardzo obszernym dziele, przedmiotem badań samorząd terytorialny w Niemczech, logicznie wyjaśniając przyjętą cezurę czasową. Sformułował siedem hipotez badawczych, co wydaje się nadmiernym zabiegiem. Habilitant deklaruje, że zastosował w pracy następujące metody badawcze: metody właściwe naukom historycznym (co niewątpliwie wywarło największe piętno na pracy), metodę porównawczą, metodę instytucjonalno-prawną, metodę decyzyjną, metodę systemową, dedukcję i metodę statystyczną (właściwsze byłoby przyjęcie, że jest to technika). Zastosowanie wymienionych metod w pracy tłumaczy w sposób logiczny i przekonywujący.

Praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia i bibliografii. Układ pracy ma charakter chronologiczno-problemowy. W rozdziale pierwszym, bazując na najnowszej literaturze Habilitant dokonuje konceptualizacji pojęć typu administracja publiczna, władza publiczna, system polityczny, dekoncentracja i decentralizacja, opisuje modele samorządu terytorialnego oraz kryteria zadań samorządu terytorialnego. W rozdziale drugim analizuje proces kształtowania się samorządu terytorialnego na terenie stref okupacyjnych, w tym specyfiki Berlina, zwracając uwagę na odmienną politykę w zakresie budowy nowej administracji, prowadzoną przez państwa okupacyjne. Rozdział trzeci Habilitant poświęca analizie konstytucyjnych podstaw istnienia i funkcjonowania samorządu terytorialnego zawartych w ustawie zasadniczej RFN oraz rozwiązaniom wprowadzanym do konstytucyjnych

krajów związkowych. Rozdział czwarty omawia modele samorządu terytorialnego oraz formy samorządności terytorialnej w RFN. Interesujące jest zwrócenie uwagi Autora na kwestie wpływu różnorodności form niemieckiej samorządności terytorialnej na rozwój demokracji i partycypacji obywateli w omawianym państwie. Na podkreślenie zasługuje również omówienie przez dra Norberta Honka koncepcji miast-krajów i różnorodności rozwiązań w tym zakresie. W rozdziale piątym Autor omawia zmiany strukturalno-ustrojowe na tle zjednoczenia dwóch państw niemieckich w jeden organizm państwowy. Wreszcie, rozdział szósty Autor poświęca przepisom konstytucyjnym nowych krajów związkowych, przemianom modeli samorządu terytorialnego, przekształceniom ustrojowo-strukturalnym w związkach miast. Habilitant omawia stan literatury w językach polskim i niemieckim, aczkolwiek nie wymienia wszystkich autorów którzy zajmują się omawianym zagadnieniem, np. Wojnicki J. (2008), *Samorzady lokalne w Polsce i w Europie*, Akademia Humanistyczna im. A. Gieyszтора, Pułtusk, A. Mazur, *Samorząd terytorialny w Niemczech*, Kraków 2015, K. Kociubiński, *Analiza porównawcza administracji publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Federalnej Niemiec*, Wrocław 2012, M. Ziolo, *Miejsce i rola gmin w strukturach samorządu terytorialnego w Niemczech – uwarunkowania organizacyjne i finansowe*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2010 i in. Praca kończy się uporządkowanymi wnioskami.

W książce zabrakło krytycznej analizy literatury dotyczącej problematyki samorządu terytorialnego w Niemczech. Autor z benedyktyńską dokładnością omawia zmiany zachodzące w samorządzie terytorialnym w Niemczech. Szkoda jednak, że nie wskazał na słabe i mocne strony rozwiązań niemieckich dotyczących funkcjonowania samorządu terytorialnego, wady i zalety poszczególnych rozwiązań, problemów i wyzwań z jakimi mierzy się niemiecki samorząd. Wykształcenie historyczne, jakim się Autor niewątpliwie legitymuje nie pozwala mu czasem na wyjście poza ramy historyka i pogłębienie badań ze względu na uwarunkowania polityczne, społeczne i ekonomiczne, które mają wpływ na funkcjonowanie samorządu terytorialnego w każdym kraju, w tym również w Niemczech, będących przedmiotem zainteresowania Habilitanta. Niewątpliwie jednak przedstawiona do oceny monografia jest wkładem w rozwój nauki, ponieważ porządkuje i wyjaśnia wiele zawiłości, jakimi cechują się rozwiązania dotyczące samorządu terytorialnego w omawianym państwie. Jednocześnie należy wskazać, że o ile Autor dobrze- poradził sobie z opisem chronologicznym przemian, to trochę kłopotu sprawiła Mu krytyczna analiza ich kierunku i skutków, jakie przyniosły.

III. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, współpracy międzynarodowej i działalności organizacyjnej

Habilitant prowadzi zajęcia dydaktyczne z następujących przedmiotów: *Historia samorządności, Samorząd terytorialny Polski i Niemiec, Analiza polityczna, Decydowanie polityczne, Historia regionu, Historia polityczna Polski XX wieku, Historia współczesnej Europy, Narodowe modele administracji publicznej, Historia regionu, Społeczno-polityczne problemy Śląska Opolskiego, Wielokulturowość Śląska*. O ile dorobek naukowy kandydata powiązany jest z prowadzonymi zajęciami w przypadku przedmiotów obejmujących szeroko pojęty problem samorządu terytorialnego, to nie widzę związku między zajęciami Decydowanie polityczne czy Analiza polityczna a przedstawionym dorobkiem Habilitanta.

Habilitant wypromował 115 licencjatów podczas pracy na Uniwersytecie Opolskim. Nie odnotowałam informacji o promocji prac magisterskich. Był promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim mgra Piotra Bujaka *Śląskość jako przedmiot politycznych sporów w III RP*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. D. Kisielewicz.

Habilitant pełnił kilka funkcji organizacyjnych: 10 miesięcy pełnił funkcję zastępcy Dyrektora Instytutu Politologii UO (2004 r.), w latach 2002-2005 był kierownikiem Studium Podyplomowego Integracja Europejska, w latach 2001-2004 i 2008-2012 był członkiem Rady Wydziału Historyczno-Pedagogicznego. Habilitant nie otrzymał międzynarodowej lub krajowej nagrody za działalność dydaktyczną.

Kandydat był stypendystą Fundacji św. Wojciecha w 2001 roku (projekt badawczy „Ewolucja systemu samorządu terytorialnego w Niemczech po II wojnie światowej”). Brał udział w przedsięwzięciu badawczym *Historia lokalna na przykładzie wybranych miast i wsi – Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej w Gliwicach* l. 1998-1999 i 2003. Brał udział w realizacji grantu *Ślązacy od czasów najdawniejszych po dzień dzisiejszy – Górnos Śląskie Centrum Kultury i Spotkań im. Eichendorffa w Lubowicach* od 2005 roku. Włączył się w opracowanie i udział w realizacji projektu – *Śląsk w Europie* - – Górnos Śląskie Centrum Kultury i Spotkań im. Eichendorffa w Lubowicach od 2006 roku. Brał udział w pracach badawczych dotyczących grantu współfinansowanego z Funduszu Wyszehradzkiego i Uniwersytetu Opolskiego „Open Europe – Cultural Dialogue across Borders” – IX 2013- IV 2014. Habilitant nie kierował natomiast żadnym projektem badawczym (krajowym bądź międzynarodowym).

W latach 2001-2007 Kandydat uczestniczył kilkakrotnie w krótkich kilkudniowych wyjazdach studyjnych na Johannes Gutenberg Universitas Mainz.

Habilitant w latach 1991-1998 pełnił funkcję Sekretarza Komitetu Redakcyjnego *Lambinowickiego Rocznika Muzealnego*, od 2003 roku jest członkiem redakcji dwujęzycznego

polsko-niemieckiego czasopisma Zeszyty Eichendorfa /Eichendorf Hefte. Historia-Kultura-Literatura-Geschichte-Kultur-Literatur. Od 2016 roku jest członkiem Rady Naukowej Centrum Badań Mniejszości Niemieckiej przy Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej. Jest Autorem ekspertyz na zlecenie biura poselskiego posła na Sejm Ryszarda Galii i centrum Badań Mniejszości Niemieckiej przy Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Dr Norbert Honka jest członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, Polskiego Towarzystwa Filologicznego, był członkiem w latach 2006-2017 Societas Sentiis Favendis Silesiae Superior.

Dr Norbert Honka popularyzował wiedzę dotyczącą samorządu terytorialnego Polski i Niemiec oraz mniejszości niemieckiej w mediach lokalnych – TVP 3 Opole, Polskie Radio, Radio DOXA i Nowa Trybuna Opolska.

Dorobek popularyzatorski oraz dorobek w zakresie współpracy międzynarodowej i działalności organizacyjnej dra Norberta Honki jest wystarczający, aby mógł ubiegać się o stopień doktora habilitowanego.

Wnioski:

Oceniony pozytywnie dorobek naukowy, a także działalność dydaktyczna i organizatorska, oraz dobry poziom rozprawy habilitacyjnej, potwierdzają odpowiednie przygotowanie do samodzielnej pracy naukowej oraz stanowią podstawę do wnioskowania o nadanie dr Norbertowi Honka stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce.

Jolanta Itrich-Drabarek

Warszawa, dnia 18 grudnia 2019 r.